

To Cite This Article: Bal, H. B. and Nayeb, A. (2022). Inter-Scale Design Practice in Interior Architecture Education: An Example of Lighting Element Design. *Journal of Interior Design and Academy*, 2(1), 18-32.

DOI: 10.53463/inda.2022049

Submitted: 10/10/2021

Revised: 18/11/2021

Accepted: 21/04/2022

INTER-SCALE DESIGN PRACTICE IN INTERIOR ARCHITECTURE EDUCATION: AN EXAMPLE OF LIGHTING ELEMENT DESIGN

İç Mimarlık Eğitiminde Ölçekler Arası Tasarım Pratiği: Aydınlatma Elemanı Tasarımı Örneği

Havva Beril BAL¹, Aslan NAYEB²

Öz

Bu çalışmada, ürün tasarımında esin kaynağı olarak mimari akımdan faydalanılarak bina ölçeğindeki tasarım ilkelerinin farklı ölçekte deneyimlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda tasarım sürecinde farklı bir kavramsal alt yapı oluşturularak yaratıcılığa katkı sağlanması hedeflenmektedir. Çalışma iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Avrasya Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü 4. sınıf öğrencilerinden 20.yy mimarlık akımlarından esinlenerek aydınlatma elemanı tasarımı yapmaları istenmiştir. Mimarlık akımlarının tasarım ilkeleri ve yapı tasarımına yansması analiz edilerek masa lambası ve labader ölçeğinde aydınlatma elemanı tasarımı yapılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasını anket çalışması oluşturmaktadır. Anket çalışmasıyla sürecin ve ortaya çıkan sonuç ürünün, öğrencilerin tasarım yaklaşımlarındaki etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Anket çalışması sonucunda öğrencilerin sürecin başında zorlandıkları fakat ortaya çıkan ürünlerden memnun oldukları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda farklı bir bakış açısı edindirmeyi hedefleyen çalışmanın tasarım eğitimi sürecinin ilk adımlarında yer alan kavram geliştirme yeteneğinin kazandırılması adına farklı bir bakış açısı sunduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, esinlenme, tasarım eğitimi, mimari akım, aydınlatma elemanı

Abstract

In this study, it is aimed to experience the building-scale design principles at different scales by using the architectural trend as a source of inspiration in product design. In this direction, it is aimed to contribute to creativity by creating a different conceptual infrastructure in the design process. The study was carried out in two stages. First of all, the 4th grade students of the Department of Interior Architecture of Avrasya University were asked to design products by emulating 20th century architectural movements. The design principles of architectural movements and their reflection on building design were analyzed and a lighting element design was made in the scale of table lamp and labader. The second stage of the study is the survey study. With the survey study, the effect of the process and the resulting product on the design approaches of the students was tried to be evaluated. As a result of the survey, it was revealed that the students had difficulties at the beginning of the process, but were satisfied with the products. In this context, it is possible to say that the study, which aims to gain a different perspective, offers a different perspective in terms of gaining the concept development ability in the first steps of the design education process.

Keywords: Design, emulation, design education, architectural movements, lighting elements

¹ **Correspondence to:** Lecturer, Avrasya University, Trabzon, berilkilicbal@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-2347-3244

² Assistant Prof. Dr., Yeditepe University, İstanbul, aslan.nayeb@yeditepe.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-8532-9440

1.GİRİŞ

Hayatın içinde yer alan tasarım; birçok anlamı barındıran problem çözme eylemidir. Mimari tasarım, iç mimari tasarım, endüstriyel tasarım gibi farklı disiplinlerin temelini oluşturmaktadır. Tasarlanacak olan yapı, mekan ya da ürün yaratıcı bir süreç sonrasında ortaya çıkmaktadır. Tasarlama süreci; bilginin bilinçli olarak toplanması ve tasarımcının kendini deneyimini arttırmak amacıyla yaptığı bütün eylemleri kapsayan hazırlık, bilgi aldıktan sonra, üzerinde çalışılan tasarım konusu dışında, tamamen ilgisiz bir konuda çalışma ya da dinlenme sırasında zihinde meydana gelen oluşum olan kuluçkalanma, belirli bilgiler arasında sentez yapmaya dayanan birdenbire bazı fikirlerin akla geldiği aydınlanma ve ortaya çıkan fikrin uygulamada olup olmayacağı tartışıldığı, fikir geliştirilip esas şeklini aldığı gerçekleştirme aşamalarından meydana gelmektedir (Beyazıt, 1994). Tasarım sürecindeki en zor aşamanın başlangıç noktası olduğu düşünülür. Bu zor aşamanın kolaylaştırılması ve tasarımın güçlü bir niteliğe oturması açısından kavramsal bir düşünce sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.

Tasarım disiplinlerinin temelinde yer alan yaratıcılık, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma, çok yönlü düşünebilme ve kimsenin düşünmediği yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma, mecazi düşünebilme, problemlerin çözümüne bir çok farklı açıdan yaklaşabilme, yeni bir ilişki kurma veya var olan düşünceler arasında ilişki kurma, bilinmeyen bir yöntem icat etme, karşılaşılan yeni durumlara karşı uyanık ve ilgili olma, akıcılık, rahat-çabuk-bağımsız düşünebilme-hareket edebilme ve tüm bunları tasarıma yansıtabilme noktasında önem taşıyan bir olgudur (Uzunarslan ve Polatkan, 2012). Çetinkaya ise yaratıcılığın tasarımla iletişiminin, güzel olanı meydana getirme, farklı ve özgün olanı oluşturma amacına yönelik yetiye sahip olma noktasında başladığını söylemektedir. Burada bahsedilen özgünlük salt sonuç odaklı değil, süreçte de yaratıcı olabilme, sorunlara farklı yollarla çözüm bulabilme yetisinin yaratılmasıdır. Bir tasarım sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi ancak ortaya atılan ilk fikrin geliştirilip işlenebilir bir düzeye getirilebilmesi ve sunulmasıyla mümkündür. İlkel sayılabilecek bir kavramın farklı araçlar kullanarak ve sürekli sorgulama yapılarak bir öğrenme ve geliştirmenin gerçekleştiği bir sürece dönüşebilir. Bu adımdaki en önemli kriter kavramsal ve soyut tanımlar biçimindeki amaçların tasarım kavramlarına dönüştüren bir dilin uygulanmasının gerekliliğidir (Bilir, 2011).

Tasarım eğitimi, özeleştir ve sorgulama yapabilen, açık fikirli, araştırmacı yönü kuvvetli, üretken, esnek ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Tasarım eğitiminde birey deneyimleriyle edinmiş olduğu yaratıcı ve problem çözme becerilerini düşünce üretme sürecinde geliştirmesi hedeflenmektedir. Birey bu tavrını yaşamın içinde karşılaştığı veya karşılaşılabileceği diğer problemler ve durumlara uyarlanabilir bir düşünce sistematiğini olarak

uygulayabilmesi bu eğitimin hedeflerinden biridir (Uzunarslan ve Polatkan, 2012). Tasarım eğitimi sürecinin ilk adımlarında tasarımcı adayına tasarıma dair kavram geliştirme yeteneği kazandırıldığı durumda, adayın bu eğitim sürecine devam etmesi bu temelle çok daha rahat kurgulanabilecektir.

Bununla birlikte aday nasıl tasarım yapabileceği konusunda bilinç kazanacak ve tasarıma bakış açısını geliştirebilecektir. Bu özelliklerin yansırı problem çözmeye kurgulanmış bir tasarımcıdan ziyade kendini gerektiği oranda ortaya koymayı becerebilen, özveri sahibi ve ilişkileri doğru şekilde kurgulayabilen bir tasarımcı olacaktır (Bilir, 2011).

Tasarım eğitiminde yaratıcı düşünme yetisinin kazandırılması için farklı yöntemlere başvurulmaktadır. Disiplinler arası çalışmalar, workshoplar, çalıştaylar öğrencilere farklı bakış açılarının kazandırılmasını sağlamakta önemli yere sahiptir. Bu çalışmada tasarım eğitiminde yaratıcılığa katkı sağlaması hedeflenerek Avrasya Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünde seçmeli ders olarak verilen Endüstriyel Ürün Tasarımı dersi kapsamında bir çalışma yapılmıştır. Tasarımda yaratıcılık, sürecin en başında çok yönlü düşünebilmeyi gerektirmektedir ve tasarımda kavram üretme en önemli yaratıcı etkinliklerden birisidir. Bu bağlamda çalışmada öğrencilerden esin kaynağı olarak mimari akımlardan faydalananarak bina ölçeğindeki tasarım ilkelerinin endüstriyel ürün tasarımına yansıtılması istenmiştir.

2. TASARIMDA ESİN

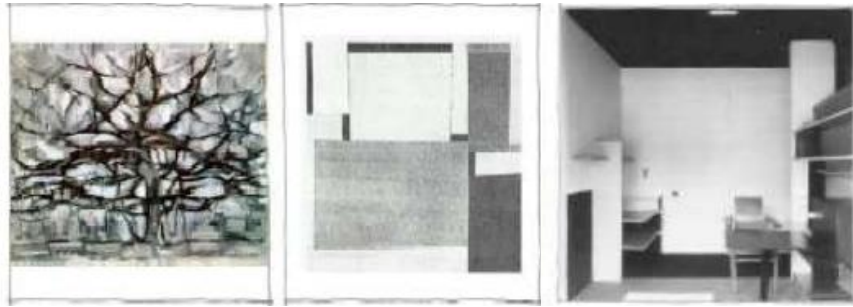
Tasarım, hem düşünsel bir eylem, hem bir süreç olarak nitelendirilebilecek bir kavramdır (Margolin, 2005). Bir problemin çözülmesine yönelik karar verme süreci olarak tanımlanan tasarım; şehircilik, mimarlık, iç mimarlık, grafik tasarım, endüstriyel tasarım, moda tasarımı ve görsel iletişim tasarımı gibi disiplinlerin konu edindiği insan yapılarının tasarlanmasıdır (Turan ve Bayazıt, 2010; Gürcüm ve Çiftçi, 2017). Tasarım, düşünce yapısı, sahip olduğu örgütlenme özellikleri ve üstlendiği sorumluluklar göz önünde bulundurulduğunda, bilinçli bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarım süreci tasarım probleminin tanımlanması ile başlayıp, uygun çözüme ulaşılan kadar belli bir zaman-mekân ilişkisinde devam etmektedir (Palabıyık, 2011). Sürecin hedefi, problem tanımında belirtilen ihtiyaçları karşılayan sürdürülebilir ve yaratıcı çözümler bulmak ve sunmaktır (Giaccardi, Fischer, 2008; Akbulut, 2009). Düşünce ile başlayan süreç, çeşitli aşamalardan geçtikten sonra somut ürüne dönüşerek son bulur (Şamlıoğlu ve Kuloğlu, 2011). Tasarım çok yönlü ve çok boyutlu bir düşünce ve gerçekleştirme sürecidir. Bu süreç yaratıcı zekanın tek başına üretebileceği bir olgu değildir. Tasarım süreci kapsamlı bir araştırma ve incelemenin sonucunda hedef kitleye yönelik farklı ve yaratıcı bir yorum yardımıyla ulaşılabilecek bir olgudur (Kocabaş Atılğan, 2014). Tasarımcının problem çözümüne odaklı düşünsel eylemleri, probleme farklı çözümler oluşturarak insan bilincinde

duyusal ya da düşünsel yansımalar geliştirmesine katkı sağlamakta ve yaratıcılığı desteklemektedir. Yaratma edinimi, zihindeki kavramın imgelem/ duyarlılık biçimleri ile etkileşime geçip, örtüşükçe töz olma (koşulsuz var olma) niteliğinden şartları, limitleri daha belirginleşmeye başlayan bir dönüşüme uğramaktadır (Turgay, 2017). İnsanların yaptıkları faaliyet türü ne olursa olsun, bir amaç ve anlama, yani bir dayanak noktasına ihtiyaç duyması tasarım bağlamında ele alındığında; tasarımcının kişisel alt yapısını ortaya çıkarmayı; yeteneklerini, istek ve hayal gücünü harekete geçirmeyi sağlaması açısından önemlidir. Bu amaç, yaratma olgusunu yoğun bir biçimde hissettiren bir “esin kaynağı” yoluyla, çoğu zaman da buna eşlik eden yoğun kurgusal bir süreç çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Turgay, 2017).

E. Kris yaratıcılığı iki aşamada ele almaktadır. Birincisi yaratıcılığın esin ile ilgili olan kısmıdır. İkinci aşama ise esini özenle ayrıntılara ayırıp araştırma ve inceleme aşamasıdır (Kocabaş, Atılgan, 2014). Esin kaynağıyla kurgulanan biçim, zihinde yaratılan ilk tasarım fikirleri ve kavramın, simgesel ve fonksiyonel olarak dışa yansıtan bir kabuk olarak ele alınmaktadır. Bu kurgu kavramsallaştırılan düşünceyle biçimi anlamlı ve daha anlaşılır bir hale getirmektedir (Turgay, 2017). Tasarımda belirlenen esin kaynağı, yaratıcılık etkileşimiyle sonuç ürüne dönüşerek somut olarak var olmaktadır. Tasarlama eyleminde esin kaynağı kavramsal çıkış noktalarıyla bağdaştırılabilir. Bu doğrultuda kavram, yaratıcılık gerektiren her alanda tasarımın başlangıç noktası ve ana fikri olarak kabul edilmektedir. Tasarımcının kendini ifade ettiği, düşüncesini aktardığı ve en önemlisi kendine özgü bir dil geliştirdiği aşama, kavram önerisinin oluşturulduğu aşamadır (Bilir, 2011). Tasarımın kavramsal altyapıya sahip olması o tasarıma anlam katmaktadır. Tasarımda görsel model vazifesi görerek tasarım önerisine dönüştürülebilen kavram, tasarımcının tasarımın ilk evresi olan zihinsel süreçte imgelemi zihninde resmetmesini ve çok net olmayan bu resmi geliştirmesini sağlar (Kömürcüoğlu ve Altaş, 2003).

Kavram temel olarak ele alınan çalışmalarda, kavramın yorumlanması ve ele alınış şekilleri farklılık gösterebilir. Tasarımcılar ve araştırmacılar bu durumu kendi bağlamlarına göre sınıflandırır ve açıklayabilirler. Hançerlioğlu’na (1993) göre kavram duyularla gelen nesnel izlenimlerin, düşüncenin soyutlama işleminden geçirerek kavradığı bir genel nesnedir. Kavram ayrıca cisimsiz bir yapıdır olarak tanımlanır ama cisimlerde beden kazanır (Gür, 2000). Enç’e göre kavram, herhangi bir nesne ya da olayın temel öge ve özelliklerini kapsayan soyut bir düşüncedir (Hançerlioğlu, 1993). Hegel ise, figürleri kavramın aidiyetleri olarak tanımlamıştır. “Kavramlar bilinçte figür olarak yaratılır, imgeleşirler” demektedir. Tasarımda kavram oluşturma biçimsel, işlevsel ve anlamsal soyutlamaya bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Turan, 2002).

Kavram üretmek tasarım yaklaşımında, soyutlama yoluyla önemli sorunları belirlemek, fonksiyon yapılarını saptamak, uygun çalışma ilkeleri araştırmak ve bunları bir çalışma yapısında birleştiren bir çözüm ilkesi detaylandırmak suretiyle bir çözüm yolu ortaya koymaktadır (Pahl, Beitz, Feldhusen ve Grote, 2010). Soyutlama süreci ilk tasarım düşüncesiyle başlarken sonuç ürünün gerçekleştirilmesine kadar sürmektedir. Bu anlamda tüm tasarım eylemlerinin ardışık bir bütünü olarak tanımlanmaktadır (Zorlu, Tavşan, Erbay, Kurak Açıcı, İslamoğlu ve Onur, 2015). Sanatta kübizm ile başlayan soyutlama, fütürizm, de stijl, süprematizm, minimalizm gibi pek çok modern sanat akımının varlığıyla günümüze kadar gelmiştir (Beşgen Gençosmanoğlu ve Nezor, 2010). Soyutlama eyleminin etkili örnekleri, soyut resmin ve De Stijl akımının öncülerinden Piet Mondrian'ın çalışmalarında görülmektedir. Mondrian, resimlerinde doğa görüntülerini biçimsel olarak soyutlamaktadır. Mondrian'ın soyutlama yoluyla elde ettiği biçimsel kavramlar daha sonra mekâna dönüştürülmüştür. Mekân şekillenirken de elde edilen bu kavramların bir amaç doğrultusunda somutlaşması söz konusudur. Böylelikle bir nesne olarak yer alan ağaç, soyutlama kullanarak biçimsel kavramlarına indirgenmiş ve yorumlamanın tekrar edilmesi ile bir mekana dönüştürülmüştür. Bu süreçte, işlevsel ve anlamsal kavramlarla da dönüştürme işlemi desteklenmektedir (Şekil 1) (Müezzinoğlu, Sungur ve Çınar, 2017).

Şekil 1. Ağaç-resim ve mekan dönüşümü (Müezzinoğlu ve diğerleri, 2017)

Tasarlamada soyutlama süreci, genellikle işlev, anlam ve biçimin birbirlerine sürekli gönderme yapacak şekilde bağlantılanmalarıyla oluşmaktadır. Tasarımcı bir biçim soyutlarken o biçimin ifade ettiği işlevi ve anlamı da soyutlamakta ve kavrama dahil etmeye başlamaktadır (Müezzinoğlu ve diğerleri, 2017).

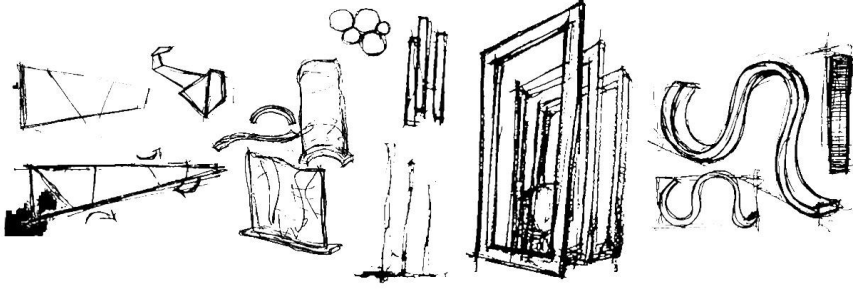
Yaratıcılığı ve yaratıcı düşünmeyi desteklemesi bakımından; bir 'şey'den öykünmek, bireye farklı bakış açıları kazandırması yönüyle iç mimarlık eğitim süreci için önemli bir yere sahiptir. (Nadasbaş ve Önemli, 2019) Ayrıca tasarım eğitiminde soyutlama kavramının verilmesiyle öğrencilerde algısal farklılaşmanın meydana geldiği, dolayısıyla tasarım eğitiminin bir çeşit yönlendirici ve farklılaştırıcı olduğu bilinmektedir (Ertürk, 1984).

Günümüzde iç mimari tasarım stüdyolarında, sanat ve sanat akımlarından faydalanarak üç boyutlu yaratıcı düşünme egzersizleri ile form çalışmaları yaptırılmaktadır. Tasarımcıların sanat akımlarının felsefelerini ve yaratıcı düşünce temellerini bilmeleri onlara yaratıcı süreçte farklı bir bakış açısı kazanmaları açısından önem taşımaktadır. (Hejduk, 1999; Knight, 1994; Erbay, Zorlu, Akgül, Onur ve Aras, 2013; Zorlu ve diğerleri, 2015; Engin, Ataman ve Bal, 2018). Bu anlamda çalışmada tasarımda kullanılacak esin kaynağı olarak mimari akımlardan faydalanılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, ürün tasarımında esin kaynağı olarak mimari akımdan faydalanılarak bina ölçeğindeki tasarım ilkelerinin farklı ölçekte deneyimlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda tasarım sürecinde farklı bir kavramsal alt yapı oluşturularak yaratıcılığa katkı sağlanması hedeflenmektedir. Çalışma; tasarım süreci ve anket çalışmalarını içeren iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın tasarım sürecinde; Avrasya Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Dönemi Endüstriyel Ürün Tasarımı dersi kapsamında, tasarlanması planlanan ürünün 20.yy mimarlık akımlarıyla ilişkilendirilmesi istenmiş ve esin kaynağı olarak mimari akımlardan faydalanılması istenmiştir.. Bu yöntemle; tasarım sürecinde farklı bir bakış açısıyla yaratıcılığa katkı sağlanması hedeflenmektedir. Tasarlanacak ürün olarak; hem endüstriyel olması, hem de mekana hizmet eden bir işlevde olması nedeniyle ‘aydınlatma elemanı’ tercih edilmiştir. Tasarım sürecinin ilk evresinde; öğrencilerden bu işlevle ilgili bilgi toplamaları istenmiştir. Aydınlatma elemanlarından; masa lambası, lambader, sarkıt, aplik gibi farklı formlarda tasarlanmış olan mevcut ürünler ve bu alanda ürünleri olan tasarımcılarla ilgili yapılan araştırmalar yapılmıştır. Tüm bu çalışmalar analiz edilerek diğer öğrencilerle tartışılmıştır. Daha sonra öğrencilerden 2’şer veya 3’er kişilik gruplar oluşturmaları istenerek, sürecin bundan sonraki kısmını grup çalışmasıyla yürütecekleri bildirilmiştir.

Grup halinde gerçekleştirdikleri bir sonraki aşamada; öğrencilerden 20. yy mimarlık akımlarını araştırmaları, kendilerine çıkış noktası oluşturacak bir akım seçmeleri ve belirledikledikleri akımın tasarım ilkelerini, o akıma ait yapı, resim gibi ürünler üzerinden analiz etmeleri istenmiştir. Bu aşamada da öğrenciler yaptıkları çalışmaları atölye ortamında sunarak arkadaşlarıyla ve ders yürütücüleriyle tartışmışlardır. Mimarlık akımlarının tasarım ilkelerini ve yapı tasarımına yansımaları analiz eden öğrenciler aydınlatma elemanı tasarımı için biçimsel araştırmalarına referans olacak çıkış noktası belirlemişlerdir. Aydınlatma elemanının masa lambası ve lambader ölçeğinde tasarlanması planlanmıştır. Tasarım süreci; masa lambası eskizleriyle devam etmiştir. Ortaya çıkan ilk eskizler işlevle ilişkilendirilerek oluşturulan kullanım senaryolarına bağlı olarak şekillenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Öğrencilerin eskiz çalışmaları

İki ve üç boyutlu çizimlerle tasarımlarını her hafta sunan öğrenciler ürünlerini; malzeme, ölçü gibi uygulanabilirlik kriterlerinin yansısı aydınlatma kaynağını da göz önünde bulundurarak geliştirmişlerdir. Bu süreç; masa lambasının tamamlanmasından sonra lambader tasarımıyla devam etmiştir. Sürecin sonunda öğrenciler; masa lambalarını 1/1 ölçekte prototip olarak uygularken, lambaderleri ise iki ve üç boyutlu çizimlerle sunmuşlardır (Şekil 3).

Şekil 3. Ürün prototipleri

Çalışmanın ikinci aşaması olan anket çalışmasında ise; tasarım sürecinin ve ortaya çıkan sonuç ürünün, öğrencilerin tasarım yaklaşımlarındaki etkisinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Anket soruları üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümün içeriğinde öğrencilerin çalıştığı akımın ve bu akımla ilgili bilgi sahibi olup olmadıklarının belirlenmesini sağlayan sorular bulunmaktadır. İkinci bölüm ise tasarım süreciyle ilgili olup çalışmadaki tasarım sürecinin zorluğu, öğrenciler açısından faydası, kavram geliştirmeye katkısı ile ilgili tutumlarının ölçülmesini sağlayan sorulardan oluşmaktadır. Son olarak da süreç sonucuyla ilgili sorular yer almaktadır. Bunlar; elde edilen sonuç ürünle ilgili biçim – işlev ilişkisi, biçim mimari akım ilişkisini değerlendirmelerine yönelik sorular ve süreç sonunda çalışılan mimari akıma olan tutumun belirlenmesine yönelik olarak planlanmıştır. Tasarım süreci ve sonuç ürün değerlendirmesi için beşli likert ölçeğine bağlı olarak yanıtlanabilecek sorular oluşturulmuştur. Anket derse katılan 41 öğrenciye, dönem sonundaki proje teslim gününde

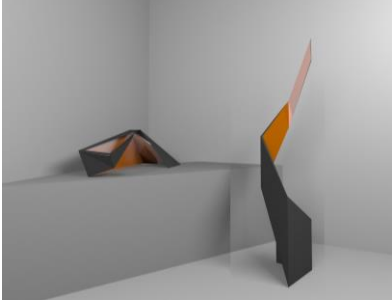
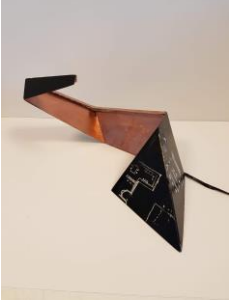

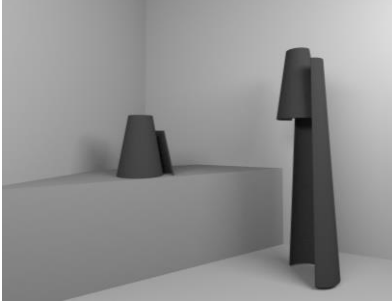

uygulanmıştır. Anket çalışmasından elde edilen verilerin analizi Excel programında yapılmıştır. Elde edilen sayısal veriler grafiklerle verilmiştir.

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Tasarım sürecinin gösterilmesi ve masa lambası- lambader tasarımının farklılaştığı noktaların ortaya konulması amacıyla bir tablo oluşturulmuştur. Tabloda akım, esin kaynağı, masa lambası ve lambadere ait üç boyutlu çizimler ve masa lambası prototiplerinin fotoğrafları yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1.

Esin Kaynağı Olarak Seçilen Akım, Akıma Ait Örnek, Elde Edilen Form ve Sonuç Ürünler

AKIM	ESİN KAYNAĞI	3 BOYUTLU ANLATIM	ÜRÜN
DEKONSTRÜKTİVİZM			
DEKONSTRÜKTİVİZM			
POSTMODERNİZM			
DEKONSTRÜKTİVİZM			

KONSTRÜKTIVİZM			
ART DECO			
DE STIJL			
DEKONSTRÜKTIVİZM	KAVRAM		

Öğrencilerin tasarım yaklaşımları değerlendirildiğinde akıma ait yapıdan, resimden ya da tasarım kavramlarından yola çıkarak aydınlatma elemanlarını tasarladıkları görülmüştür. Ağırlıklı olarak yapı ve resim tercih edilmiştir.

Çıkış noktası olarak yapıları kullanırken, yapıların biçimsel özelliklerinden faydalandıkları saptanmıştır. Resimlerin çizgi, ölçü, oran gibi özelliklerini iki boyutlu olarak kullanarak üçüncü boyutu yorumladıkları görülmüştür.

Tasarlanan ürünlerin uygulanacak olması, malzeme kullanımını da önemli hale getirmektedir. Mekan maketleri 1/50 ya da 1/ 20 ölçekle uygulanmaktadır ve gerçek malzeme kullanılmamaktadır. Ürün tasarımında ise bir akımdan yola çıkarak ele alınan kavram ürün bazında uygulanırken malzeme ve

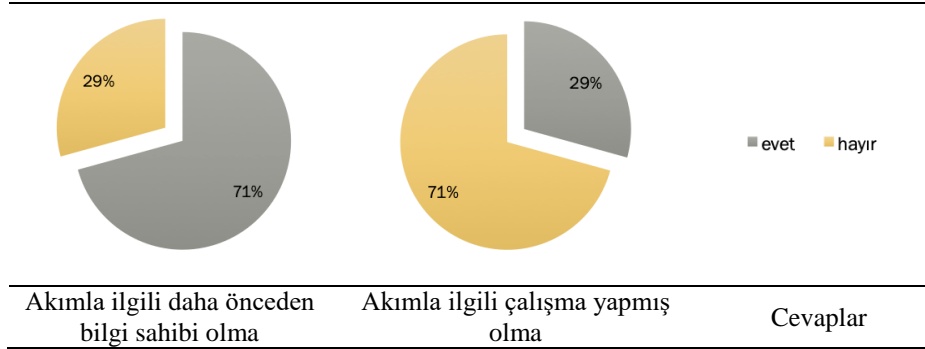
üretilebilirlik kriterleri öne plana çıkmaktadır. Gerçek malzeme kullanılarak yapılan bu uygulamalar öğrencilerin süreci bu açıdan da yönetmesini sağlamıştır.

Lambaderin tasarım sürecinde öğrencilerin çoğunlukla, tasarlamış oldukları masa lambasını ölçek olarak farklılaştırarak lambader formuna ulaştıkları gözlemlenmiştir.

Dört aşamada planlanan anket çalışmasının ilk bölümünde öğrencilerin bu proje kapsamında çalıştıkları akımla ilgili bilgi ve tecrübeleri belirlenmiştir. Öncelikle öğrencilerin seçtikleri mimari akımla ilgili daha önce bilgi sahibi olup olmadıkları sorgulanmış; %71'inin çalıştığı daha önceden bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Daha önceki ders ve projelerinde seçilen akımla ilgili çalışma yapıp yapmadıkları içinse %71'i bu ders için seçilen akımla ilgili daha önce herhangi bir çalışma yapmamışken %29'u daha önceki projelerinde bu akımları tecrübe etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2.

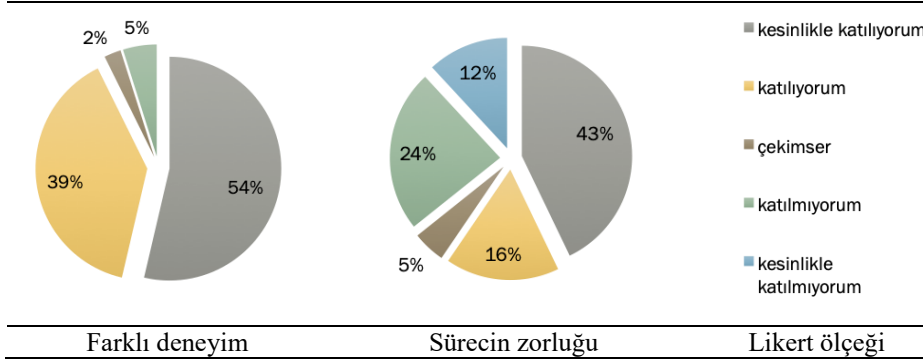
Akımla İlgili Bilgi Sahibi Olma / Tecrübe Grafiği

Anket çalışmasının ikinci aşaması ise öğrencilerin tasarım süreciyle ilgili tecrübelerini belirlemeye yöneliktir. Anketin bu aşamasında sorular 5'li likert ölçeğine bağlı olarak kurgulanmış; cevaplar “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “çekimser”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevaplarını içerecek şekilde seçenklendirilmiştir. İlk olarak süreçteki deneyimlerinin kendileri için faydalı olup olmadığı sorgulanan öğrencilerden %54'ü “kesinlikle katılıyorum” derken %39'u da “katılıyorum” cevabını vermiştir. Bununla birlikte esin kaynağı olarak mimari akımdan faydalandığı tasarım sürecinin zorluğunun değerlendirilmesi istendiğinde %43'ü “kesinlikle katılıyorum”, %16'sı “katılıyorum” cevabı vermiştir. Bu doğrultuda süreci zor, fakat faydalı bir deneyim olarak değerlendirmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3.

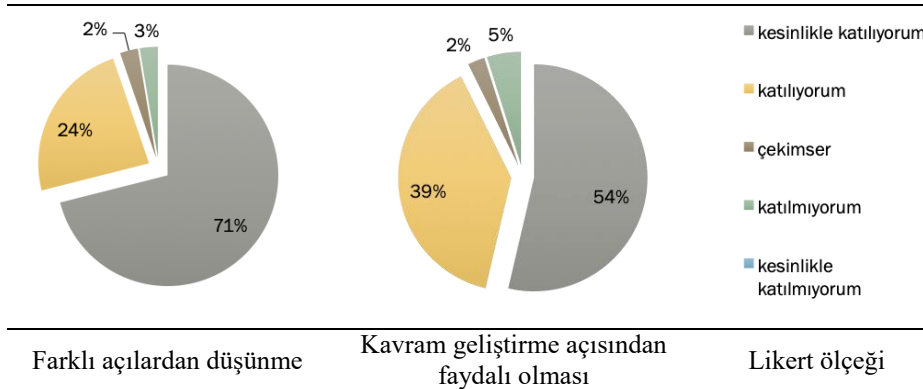
Sürecin Farklılığı/ Zorluğu Açısından Değerlendirilmesi Grafiği

Tasarım sürecinin farklı açılardan düşünmelerini sağlayıp sağlamadığı sorulduğunda %71 “kesinlikle katılıyorum”, %24 “katılıyorum” cevabı alınmıştır. Belirli bir çıkış noktası verilmesinin kavram geliştirme sürecine etkileri sorulduğunda kavram geliştirme açısından fayda; %54’ü “kesinlikle katılıyorum”, %39’u “katılıyorum” şeklinde değerlendirilmiştir. Sürecin çoğunluk açısından farklı açılardan düşünmeyi ve kavram geliştirme açısından fayda sağladığını söylemek mümkündür. Tasarım süreciyle ilgili bulgular sürecin öğrenciler açısından olumlu değerlendirildiğini göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4.

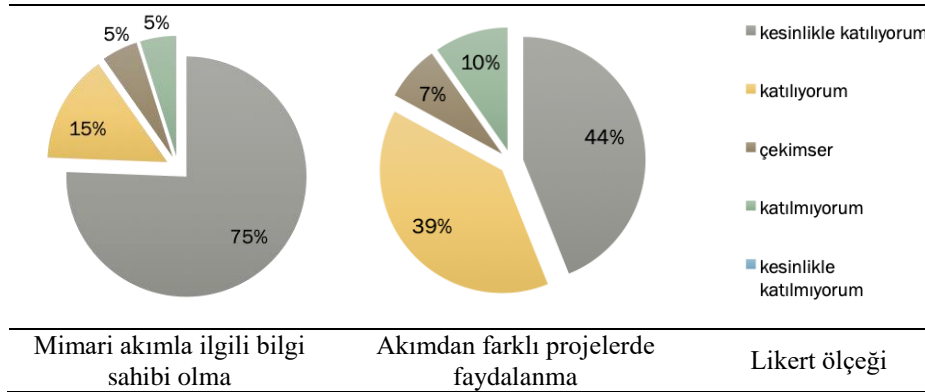
Farklı Açılardan Düşünme/ Kavram Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi Grafiği

Anketin üçüncü kısmını oluşturan sonuç ürünle ilgili sorulardan mimari akım ile ilgili kısmından elde edilen verilere göre %75 44 “kesinlikle katılıyorum” , %15 “katılıyorum” cevabı alınarak öğrencilerin seçtikleri akımla ilgili derinlemesine bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum sürecin bilgi toplama aşamasında atölyede gerçekleştirdikleri sunumlarla da desteklenmektedir. Mimari akımın daha sonraki projelerinde de esin kaynağı oluşturabileceği fikrinin sorulduğunda ise %44 “kesinlikle katılıyorum” , %39 “katılıyorum” cevabı alınmıştır (Tablo 5).

Tablo 5.

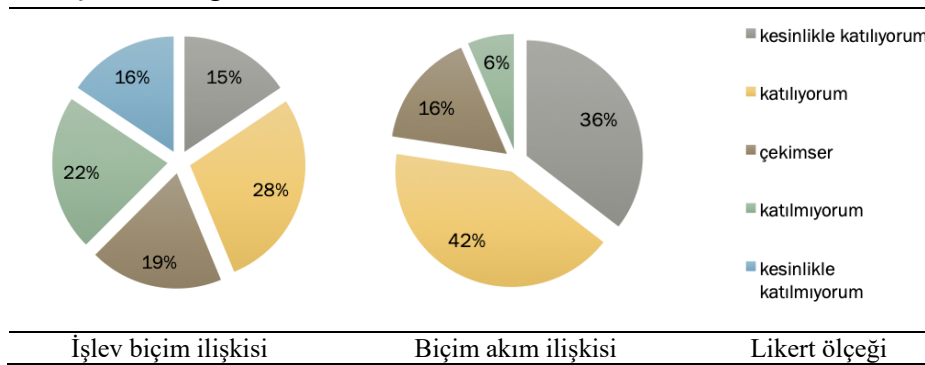
Mimari Akımla İlgili Değerlendirme Grafikleri

Ortaya çıkan ürün ile ilgili sorulan sorularla ürün ve akım ilişkisi ve ürün ile ilgili veriler saptanmaya çalışılmıştır. Öğrencilere aydınlatma elemanı işlevinin biçime göre ikinci planda kalıp kalmadığı sorulduğunda %15 “kesinlikle katılıyorum”; %28 “katılıyorum”, derken %22 “katılmıyorum” ve %16 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı alınmıştır. Bu soruya öğrencilerin %19’undan “çekimser” cevabı alınmıştır. Öğrencilerin neredeyse yarısı aydınlatma elemanı işlevinin biçime göre ikinci planda kaldığı görüşündedir. Son olarak öğrencilere biçim ve esin kaynağını oluşturan mimari akım ilişkisi sorulmuş; %36 “kesinlikle katılıyorum”; %42 “katılıyorum” cevabını vererek öğrencilerin büyük bir kısmının mimari akımla ürün biçimi arasında güçlü bir ilişki kurduğu tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6.

Sonuç Ürün Değerlendirme Grafikleri

3. SONUÇ

Bina ölçeğindeki tasarım ilkelerinin ürün tasarımına yansıtılması ve böylece tasarımda yaratıcılığa katkı sağlanması amaçlanan çalışmada; tasarlanan ürünler ve öğrencilerle yapılan anket çalışması üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda öğrencilerin endüstriyel bir ürünü işlevin bağlamından bağımsız olacak şekilde bir mimarlık akımından yola çıkarak tasarımlarını seçtikleri akımla ilgili derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır.

Akımın tasarım ilkelerini farklı uygulama alanları üzerinden analiz etmeleri farklı çıkarımlar yapmaları için yol gösterici olmuştur.

Ürünlerin 1/1 prototiplerinin üretimi aşamasında malzeme, aydınlatma kaynağı, üretilebilirlik gibi kısıtlarla yüzleşerek bu kısıtlar dahilinde tasarımlarını şekillendirme konusunda tecrübe sahibi olmuşlardır. Bu çalışmada kullanılan yöntem farklı akımlar ve farklı ölçeklerdeki mekan öğeleri üzerinde denemeler gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak; öğrencilerin bir tasarım problemine işlevin bağlamından bağımsız bir çıkış noktası ile başlayarak; bina ölçeğinde uygulanan tasarım ilkelerinin biçimsel araştırma sürecinde tasarımlarını yönlendirmesi açısından tasarımlarına özgün ve yaratıcı olma anlamında önemli katkılar sağladığı söylemek mümkündür. Ayrıca tasarım eğitimi sürecinin ilk adımlarında yer alan kavram geliştirme yeteneğinin kazandırılması adına farklı bir bakış açısı sunduğu görülmektedir.

Tasarım eğitiminde kavramsal çalışmaların ifade edilmesi ve tasarıma girdi olarak kabul edilmesi anlamında başarılı sonuçlar elde eden bu çalışmanın farklı tasarım disiplinlerinde de uygulanması ve çıkarımlarının paylaşılması önerilebilir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makalenin özeti, 6-7 Aralık 2018 tarihleri arasında Trabzon şehrinde düzenlenmiş olan II. Ulusal İç Mimari Tasarım Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur. Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.

KAYNAKÇA

Bayazit, N. (1994). *Endüstri ürünlerinde ve mimarlıkta tasarlama metotlarına giriş*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Beşgen Gençosmanoğlu, A ve Nezor, S. (Mart, 2010). *Mimarlık eğitiminde bir değişim öyküsü: Soyutlamalar*. 22nd International Building & Life Congress kongresinde sunulan bildiri, Bursa.

- Bilir, S. (2013). Mekan tasarımı kavram geliştirme sürecine analitik bir yaklaşım (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/2311>
- Engin, H.E., Ataman, M. ve Bal, H. B. (2018). Soyut resimden mobilyaya bir tasarım stüdyosu. M.E. Arslan ve F. Curaoglu (Ed.) 5. Uluslararası Mobilya Kongresi : sempozyum bildirisi kitabı (s 768-776) içinde. Eskişehir: Eskişehir Teknik Üniversitesi. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi yayınları ; no. 1
- Erbay M. , Zorlu T., Akgül B. , Onur D. ve Aras A. (2013). Mimarlık eğitimde tasarım stüdyoları, M. Erbay, T. Zorlu, B.Akgül, D.Onur ve A.Aras (Ed.). Sanat ve mimarlık arakesitinde tasarım stüdyoları, resimden mekana Kandinsky (s.11-28) içinde. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gür, Ş. Ö, (2000) .Mimarlıkta temel eğitim dersi uygulaması, *Mimarlık*, 293, 25-34. Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/>
- Gürcüm, B. H. ve Çifçi, A. (2017). Tekstil tasarımı yaratıcılık ve esinlenme. *The Journal of Academic Social Science Studies JASS*, 54, 1-19. doi10.9761/JASSS4877
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe ansiklopedisi-kavramlar ve akımlar*, Cilt 3. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hejduk, J. (1999). The nine-square problem, education of an architect: A point of view. U. Franzen, A.P. Gomez and K.Shkapich (Ed.). In the cooper union school of art & architecture (s. 23–38) içinde. New York: The Monacelli Press.
- Knight, T.W. (1994). *Transformations in design*, USA: Cambridge University Press.
- Kocabaş Atılğan, D. (2014). Giysi tasarımı esinlenmenin ve araştırmanın yaratıcılığa etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 471-487. doi10.9761/JASSS2486
- Kömürcüoğlu Turan, N. ve Altaş, E. (2003). Tasarım Sürecinde Kavram, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 2, 15-26. Erişim adresi: http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/index
- Müezzinoğlu, K.M., Sungur, M. ve Çınar, H. (2017). Tasarım eğitiminde biçimsel soyutlamanın yaratıcı düşünceye etkisi. *The Journal of Academic Social Sciences*, 61, 408-417. doi: 10.16992/ASOS.13203
- Nadasbaş, E. ve Önemli, S. (2019). Moda tasarımı sürecinde doğrudan (biçimsel) analogi yönteminin kullanımı ve alternatif örnekler, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*. 7, 185-204. Erişim adresi: <https://www.ulakbilge.com/index.php>
- Onur, D. ve Zorlu, T. (2017). Tasarım stüdyolarında uygulanan eğitim metotları ve yaratıcılık ilişkisi. *The Turkish online journal of design, art and communication*, 7, 542-555. doi: 10.7456/10704100/002
- Pahl, G., Beitz, W., Feldhusen, J. ve Grote, K.H. (2010). *Mühendislik tasarımı sistematik yaklaşım*, (Çeviren: H. R. Börklü), Ankara: Hatiboğlu Basım.
- Şamlıoğlu, T. ve Kuloğlu, N. (Mart, 2011). *Formdaki boşluğu tasarlama sürecinde “Kavramlar”*. 23. Uluslararası Yapı Yaşam Kongresi: Meslek Ortamı kongresinde sunulan bildiri, Bursa.
- Turgay, O. (2017). Tasarım olgusundaki düşünsel kurgunun biçimsel ürüne dönüşmesinin temeli olarak esin kaynağı. *AURUM Journal of Engineering Systems and Architecture (A-JESA)*. 1, 24-38. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ajesa>

- Turan, B. O. (2011). 21. yüzyıl tasarım ortamında süreç, biçim ve temsil ilişkisi. *Megaron*, 6,162-170. Erişim adresi: <https://megaronjournal.com/tr/index.aspx>
- Turan, A.Z. ve Bayazıt, N. (2010). Tasarımda ilk kavramlar üzerine bütünsel bir model, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 9, 3-14. Erişim adresi: http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/index
- Zorlu T., Tavşan F., Erbay M., Kurak Açıcı F., İslamoğlu Ö. ve Onur D. (Kasım, 2015). *Form yaratma sürecinde doğa kaynaklı biçimsel soyutlama*. İçmek-iç Mimarlık Eğitimi 3. Ulusal Kongresi/atölye Kuram ve Uygulama Birlikteliği kongresinde sunulan bildiri, İstanbul.

